

»zahtevami: »postavljajo denar nad človeška bitja« – ja, točno to počno židovski bankirji; »korupcija med politiki, poslovneži in bankirji nas pušča nemočne« – ja, potrebujemo poštenega kapitalista z vizijo, da bo služil narodu, ne pa finančnim dobičkarjem; »smo ljudje, ne proizvodi« – ja, smo ljudje, katerih prostor je živa vez enega ljudstva, ne pa trg itd. In kdo bo agent te etične revolucije? Če je že ves politični razred, Desni in Levi, odpuščen kot korumpiran in nadzorovan le še s slo po moči, na koga se potemtakem naslanjajo serije zahtev iz manifesta? Gotovo ne na ljudi same: *indignados* (še) ne trdijo, da zanje nihče ni dovolj dober, temveč (če parafraziram Gandhija) morajo oni sami postati sprememba, ki jo pričakujejo. Videti je, da je Lacanova oznaka protestnikov leta 1968, ki je bila tedaj vse prelahkotna in slabšalna, našla svojo pravo tarčo v *indignados*: »Kar si želite kot revolucionarji, je novi gospodar. In dobili ga boste.«

Prve prebliske tega novega gospodarja smo že videli v Grčiji in Italiji, Španija pa bo verjetno sledila. Kot da bi hoteli ironično odgovarjati na odsotnost ekspertnih programov pri protestnikih, je zdaj trend, da se politike v vladi zamenja z »nevtralno« vlado depolitiziranih tehnokratov (povečini bankirjev, kakor v Grčiji in Italiji). Pisani »politiki« so out, sivi strokovnjaki so in. Ta trend jasno kaže v smer trajne policijske države in suspenzije politične demokracije (se spomnite, kako se je Bruselj odzval na politične dogodke v Grčiji? – s paniko na samo omembo referendum, z olajšanjem na nominacijo novega ekspertnega premiera).

Kaj je korupcija?

Prva stvar, ki bi jo bilo treba prepovedati, je preozka kritika finančne korupcije. Ne krivimo le ljudi in njihovih drž: problem ni korupcija ali pohlep, problem je sistem, ki te potiska v to, da si korumpiran. Javne osebnosti od papeža navzdol nas bombardirajo z uredbami, naj se borimo proti kulturi prevelikega pohlepa in potrošništva. Če je kaj ideološka operacija, potem je to ta odvraten spektakel poceni moraliziranja: sistemska skušnjava (ekspanzija), vpisana v sam sistem, se skuša predstavljati kot zasebni greh, kot zasebni psihološki nagib, ali, kot je dejal neki teolog, ki je papežu blizu: »Sedanje kriza ni kriza kapitalizma, temveč kriza moralnosti.«

Spomnimo se slavne šale iz filma *Ninočka*: junak obišče kavarno in naroči kavo brez smetane; natakar odgovori: »Oprostite, zmanjkalo nam je smetane, imamo samo mleko. Vam lahko prinesem kavo brez mleka?« Mar ni bil podoben trik na delu ob razpadu vzhodnoevropskih komunističnih režimov leta 1990? Ljudje, ki so protestirali, so zahtevali svobodo in demokracijo brez korupcije in izkoriščanja, dobili pa so svobodo in demokracijo brez solidarnosti in pravice. Podobno tudi papežu bližnji katoliški teolog previdno poudarja, da bi se morali protestniki lotiti moralnih krivic, pohlepa, potrošništva itd. brez kapitalizma. Treba je čestitati poštenosti tega teologa, ki je odkrito formuliral negacijo, vsebovano v moralizirajoči kritiki: funkcija poudarjanja moralnosti je ravno ta, da prepreči kritiko kapitalizma.

Kroženje kapitala na lastni pogon ostaja bolj kot kadarkoli vrhovno Realno naših življenj, pošast, ki se je po definiciji ne da nadzorovati ... in kakšno zvezo ima vse to z Golobičem? Preprosto povedano, tako se pogovarjava, ko se z njim dobim. ■

Nekaj dejstev o dohodkovni neenakosti Pozitivna slika o porazdelitvi dohoda zaposlenih

Ob protestih mladih po vsem svetu (»mi smo tistih 99 %«) in zelo trdno zasidranem mnenju, da nacionalne elite skrbijo predvsem zase, ne pa za blaginjo svojega naroda, se je vsekakor dobro vprašati, kje je tu Slovenija.

Tine Stanovnik,
Miroslav Verbič

Zdi se, da dogodki nekaj zadnjih let ne dajejo podlag za zaupanje v našo gospodarsko, finančno in politično elito. Mnogi slovenski menedžerji so, namesto da bi skrbeli za razvoj podjetja, predvsem skrbeli za »lastniško konsolidacijo«, ob zelo ustrezljivi asistenci bank. Vse to je potekalo z odkritim sodelovanjem političnih vodstev. Tako so se izčrpavala podjetja in ustvarjali številni negativni stranski učinki, nekaj te »kolateralne škode« pa doživljamo tudi sedaj, pri prodaji lastniških deležev v Mercatorju.

Negativni dogodki in negativne percepcije prebivalstva so povsem zasenčili dejstvo, da je Slovenija še vedno visoko uvrščena pri mnogih pomembnih kazalcih družbenega razvoja. Tako je po indeksu človekovega razvoja, ki ga objavlja najnovejšo poročilo UNDP, na 21. mestu (med 187 državami). Po podatkih Eurostata ima Slovenija najnižjo dohodkovno neenakost med 27 državami članicami EU in zelo nizko tveganje dohodkovne revščine. A tudi to je pospremljeno z negativnim komentarjem. Tako sociolog Urban Vehovar pravi (v prispevku v reviji *Manager*), da je »največji problem Slovenije, da smo preveč enaki v revščini«. Če

parafrazirava duhovit komentar T. Zgaga, »odjemalca električne energije« iz *Dnevnikovega Objektiv*, je zgolj slaba novica – novica, dobra novica pa je propaganda. In tako se dobra novica zelo težko prebije v medije, ker gre za »propagando«.

Ali smo res »preveč enaki v revščini«? Za začetek lahko ugotovimo, da so se tako rekoč od osamosvojitve dalje dohodki realno povečevali, vse do leta 2009 (graf 1). To kažejo ne samo podatki Statističnega urada RS (Surs), temveč tudi podatki, dobljeni iz velikega vzorca dohodninskih zavezancev Davčnega urada RS (Durs). Vir Sursa vključuje samo zaposlene, ki so delali vse leto, in to pri istem delodajalcu, vir Dursa pa vključuje prav vse zaposlene, tudi tiste, ki so delali samo nekaj mesecev.

V tem dolgem obdobju se je neenakost v porazdelitvi bruto dohodkov zaposlenih, ki jo tu merimo z Ginijevim koeficientom, povečala, kar kaže graf 2. Iz njega je očitno, da so se velike spremembe zgodile zlasti v prvih letih po osamosvojitvi, tj. v obdobju od 1991 do 1993. Obe krivulji kažeta na zelo sinhrono gibanje, le da je Ginijev koeficient na podlagi podatkov Dursa dosledno nad krivuljo Sursa. To je tudi razumljivo, ker Dursovi podatki vključujejo prav vse zaposlene.

Ob povečevanju neenakosti v bruto dohodkih zaposlenih je treba jasno reči, da država ni stala križem rok in je z dohodninsko zakonodajo močno pritiskala na zavoro ter s tem zmanjševala dohodkovno neenakost. Z drugimi besedami, dohodninska progresija se je povečevala, tako da so bili tisti z visokimi dohodki relativno bolj obdavčeni od tistih z nizkimi dohodki, razlika v relativni obdavčitvi med zaposlenimi z visokimi in nizkimi dohodki pa se je povečevala. To je razvidno iz grafa 3, ki kaže dinamiko enega od kazalcev progresivnosti, tj. Kakwanijevega indeksa. Skoke tega indeksa zaznavamo predvsem v letih, ko je

Zdi se, da smo pri dohodnini dosegli točko, ko nadaljnje »razbremenitve« preprosto niso možne. A tudi povečevanje dohodninske obremenitve ni brez tveganj in je nedvomno bolj varna pot višja stopnja DDV.

Foto Jure Erzen

neenakosti

dohodkov

začela veljati nova dohodninska zakonodaja. Vrednost indeksa ne upada, razen v letu 2001, ko se je progresija zmanjšala. Kaj se je takrat zgodilo? Vlada Janeza Drnovška je z zakonom o izjemnem znižanju davčne obveznosti (ZIZDO) znižala dohodninsko breme zavezancev z zelo nizkimi dohodki. Zakon je bil sprejet leta 2000 in je veljal za nazaj (tj. za leto 1999) in za leto 2000. Torej je šlo zgolj za »začasen« zakon, ki je veljal samo do volitev. Nasploh lahko rečemo, da se je dohodninska progresija povečevala predvsem z zmanjševanjem dohodninske obveznosti zaposlenih z nizkimi dohodki. Tako je leta

2009 20 odstotkov zaposlenih z najnižjimi dohodki plačalo le 0,7 odstotka celotne plačane dohodnine, zgornjih 20 odstotkov pa 64 odstotkov celotne plačane dohodnine.

Posledica povečevanja dohodninske progresije je sorazmerno skromno povečevanje neenakosti v porazdelitvi neto dohodkov zaposlenih. To porazdelitev prikazujemo v tabeli.

Kot vidimo, se je delež neto dohodka, ki ga prejmejo zaposleni z najnižjimi dohodki, nekoliko povečal, tako da je leta 2009 20 odstotkov zaposlenih z najnižjimi dohodki (spodnji kvintilni razred) prejemalo 9,30 odstotka celotne mase neto dohodka. Delež »srednjega razreda«, tj. delež tistih, ki niso v spodnjih 20 odstotkih in v zgornjih 20 odstotkih, se je nekoliko zmanjšal; s 54,95 celotnega neto dohodka leta 1991 na 52,66 odstotka leta 2009. Trditev o »izginjanju srednjega razreda« preprosto ne drži, zlasti ker je ta delež zadnjih deset let zelo stabilen.

Zanimivo je, da se delež dohodka zaposlenih z najvišjimi neto dohodki – zgornji odstotek – ne spreminja prav veliko in se giblje v razponu med 4,5 in 5,5 odstotka celotne mase neto dohodka. Z drugimi besedami, zgornji odstotek prejema približno

petkratnik povprečnega neto dohodka. Ob tem je vendarle treba reči, da je dohodninska zakonodaja, začeniši z letom 2006, izločila iz dohodninske napovedi nekatere oblike dohodka od kapitala; če bi bili ti dohodki vključeni, bi bil delež, ki gre zgornjemu odstotku, zagotovo večji, vendar ne občutno. Izločitev teh dohodkov iz dohodninske napovedi je tudi vzrok, da se delež celotne mase neto dohodka, ki ga prejme zgornji odstotek zaposlenih, od leta 2006 dalje nekoliko znižuje. Če pod tem kratkim prikazom potegnemo črto, lahko rečemo, da je v Sloveniji porazdelitev dohodkov zaposlenih zelo stabilna in da je ta stabilnost rezultat – med drugim – tudi aktivne davčne politike.

To pozitivno »sliko« o dohodkovni neenakosti nekoliko kvarijo podatki o percepcijah (zaznavah) zaposlenih. Tako je na primer po raziskavi o delovnih razmerah, ki jo za evropsko komisijo izvaja Evropska fundacija za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer iz Dublina, zadovoljstvo z delovnimi razmerami v Sloveniji na zelo nizki ravni. Kar 44,5 odstotka anketirancev v Sloveniji meni, da delo negativno vpliva na njihovo zdravje, kar je precej več od povprečja v Evropski uniji (25 odstotkov). Tudi zadovoljstvo z delovnimi razmerami je v Sloveniji nižje kot v povprečju Evropske unije. Slovenija, ki je po socioekonomskih značilnostih zelo podobna Češki republiki, se tu odreže precej slabše, zato bi bilo potrebno sistematično in dolgoročno ukrepanje za izboljšanje delovnih razmer.

V predvolilnem času imajo kandidati in vodje strank zelo veliko povedati o razbremenitvi gospodarstva in o dohodninskih spremembah. Zdi se, da smo pri dohodnini

Porazdelitev neto dohodka zaposlenih v Sloveniji, 1991–2009

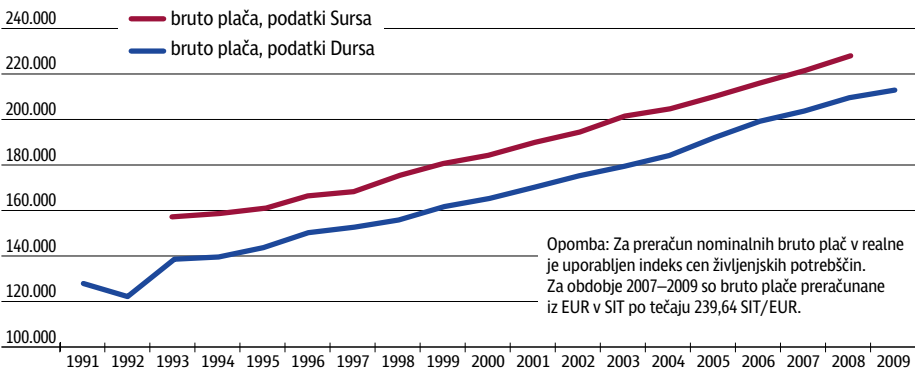
leto	najnižjih 20 %	kvintilni razredi 2 do 4	najvišjih 20 %	najvišji 1 %
1991	8,59	54,95	36,46	4,23
1992	7,88	54,32	37,80	4,62
1993	7,49	54,03	38,48	4,73
1994	7,87	54,68	37,46	4,57
1995	7,95	54,22	37,84	4,53
1996	8,09	53,56	38,35	4,80
1997	8,13	53,40	38,47	4,82
1998	8,23	53,18	38,59	5,11
1999	8,36	52,53	39,11	5,12
2000	8,33	52,52	39,15	5,37
2001	8,33	52,82	38,85	4,86
2002	8,32	52,58	39,10	5,00
2003	8,37	52,67	38,96	5,06
2004	8,46	52,33	39,21	5,26
2005	8,57	52,67	38,76	5,12
2006	8,98	52,71	38,31	4,87
2007	9,13	52,75	38,12	4,85
2008	9,41	52,54	38,05	4,95
2009	9,30	52,66	38,04	4,74

DELO Vir: T. S. in M. V. na podlagi vzorcev dohodninskih datotek Dursa

dosegli tisto točko, ko nadaljnje »razbremenitve« preprosto niso možne, tudi če povsem odmislimo sedanji javnofinančni položaj Slovenije. Res pa je, da tudi povečevanje dohodninske obremenitve v sedanjem času ni brez tveganj in da je nedvomno bolj varna pot povečevanja javnofinančnih prihodkov v višjih stopnjah (ali višji stopnji) davka na dodano vrednost. ■

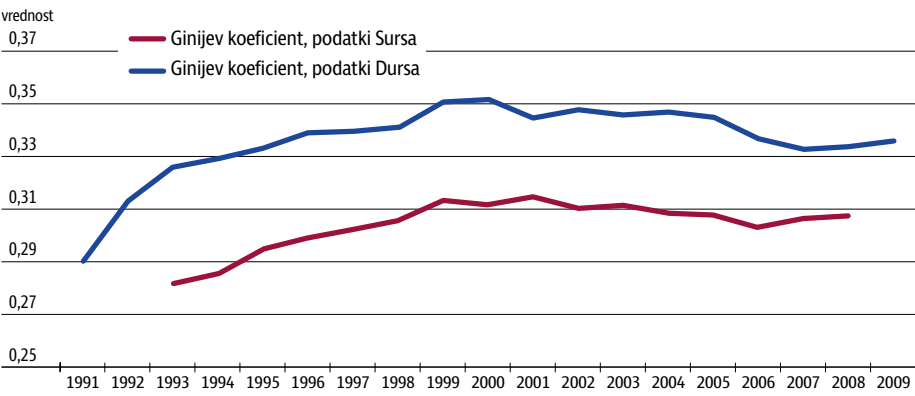
Tine Stanovnik in Miroslav Verbič, Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani in Inštitut za ekonomska raziskovanja v Ljubljani

Realna bruto plača v Sloveniji, 1991–2009 v tolarjih (v cenah iz leta 2000)

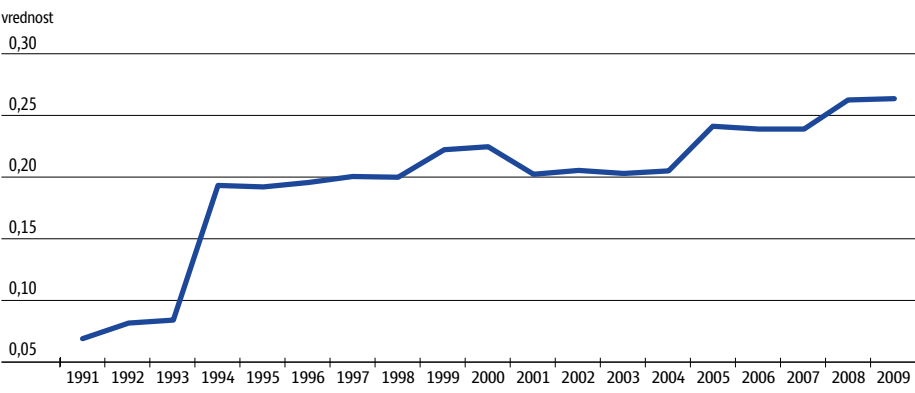
DELO Vir: T. S. in M. V. na podlagi uradnih podatkov Sursa in vzorcev dohodninskih datotek Dursa

Ginijev koeficient za bruto dohodek v Sloveniji, 1991–2009

DELO Vir: T. S. in M. V. na podlagi uradnih podatkov Sursa in vzorcev dohodninskih datotek Dursa

Kakwanijev indeks progresivnosti, 1991–2009

DELO Vir: T. S. in M. V. na podlagi vzorcev dohodninskih datotek Dursa

POSEBNA ŠTEVILKA \ PRISPEVKI K RAZUMEVANJU ČASA

MLADINA

ALTERNATIVE 2011

ŽE V PRODAJI!

Naprodaj na vseh prodajnih mestih

FRANCE BUČAR

SPOMENKA HRIBAR

JOŽE MENCINGER

MLADEN DOLAR

SVETLANA MAKAROVICH

JANKO LORENCI

VESNA V. GODINA

JURIJ GUSTINČIČ

MAJA NOVAK

JOŽE VOGRINC

BOŽIDAR DEBENJAK

ALOJZI IHAN

BOGOMIR KOVAČ

N'TOKO

JOSEPH STIGLITZ

BOŽO REPE

MOJ MIR MRAK

VLADO MIHELJAK

BORIS VEZJAK

SREČO DRAGOŠ

MOJCA VENDRAMIN

LUKA OMLADIČ

ALEKSANDER ZADEL

DUŠAN KEBER

ALEŠ VODOPIVEC

FRANČEK DRENOVEC

GABI ČAČINOVIČ

VOGRINČIČ

RUDIRIZMAN

TONE KRAMBERGER

Mladina d.d., Dunajska cesta 51, 1000 Ljubljana.